

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра політології та публічного управління

СИЛАБУС
обов'язкової навчальної дисципліни
ФІЛОСОФІЯ

рівень вищої освіти   бакалавр

галузь знань 10 Природничі науки

спеціальність 103 Науки про Землю

освітньо-професійна програма Гідрологія

Силабус навчальної дисципліни «Філософія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузі знань 10 Природничі науки, спеціальності 103 Науки про Землю, за освітньо-професійною програмою Гідрологія

Розробник: Борейко Ю. Г., д.філос.н., доцент

Силабус навчальної дисципліни затверджений на засіданні кафедри політології та публічного управління

протокол № 1 від 08 вересня 2021 р.

Завідувач кафедри:

(Ярош О. Б.)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	10 – Природничі науки, 103 Науки про Землю, Гідрологія, Бакалавр	Обов’язкова
Кількість годин/кредитів <u>120/4</u>		Рік навчання – 3
ІНДЗ: <u>немає</u>		Семестр – 6-ий
		Лекції – 26 год.
		Практичні (семінар.) – 16 год.
		Самостійна робота – 70 год.
		Консультації – 8 год.
		Форма контролю: залік
Мова навчання		Українська

2. Інформація про викладача

Викладач	Борейко Юрій Григорович
Науковий ступінь	доктор філософських наук
Вчене звання	доцент
Посада	професор кафедри політології та публічного управління
Профайл	https://wiki.vnu.edu.ua/wiki/Борейко_Юрій_Григорович
Телефон	+380990771753
e-mail	Boreyko.Yuriy@vnu.edu.ua
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700
Консультації	Очні консультації: 2 академічні години щосереди о 15.00-16.20 аудиторія D-104

3. Опис дисципліни

3.1. Анотація курсу

Навчальна дисципліна «Філософія» належить до переліку обов'язкових дисциплін та забезпечує отримання студентами знань про специфіку філософського знання; особливості історичних типів філософії; проблеми історії філософської думки; світ, людину, суспільство; філософським вченням про буття; філософію пізнання; діалектику як теорію і метод; філософію свідомості; теорію цінностей.

3.2. Пререквізити і постреквізити дисципліни

Пререквізити: загальне землезнавство, географія.

Постреквізити: глобальні проблеми людства, раціональне використання природних ресурсів.

3.3. Мета та основні завдання дисципліни

Мета вивчення дисципліни – засвоєння теоретичних і методологічних основ філософії, основних напрямів світової філософської думки, формування та збагачення культури мислення і світоглядної культури студентів, засвоєння загальнолюдських цінностей та пріоритетів.

Основними завдання навчальної дисципліни є: набуття вміння аналізувати філософські погляди та концепції; оперування основними поняттями; обґрунтування власних думок і суджень; застосування прийомів критичного мислення; розкриття зв'язків між подіями, явищами і процесами; виявлення й аналіз суперечностей суспільного життя.

3.4. Результати навчання (компетентності)

До кінця навчання студенти набудуть такі компетентності:

Інтегральна

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності предметної області наук про Землю або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій і методів дослідження природних та антропогенних об'єктів та процесів із використанням комплексу міждисциплінарних даних та за умови недостатності інформації.

Загальні

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Прагнення до збереження навколишнього природного середовища.

ЗК12. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

3.5. Структура навчальної дисципліни

Фахові компетенції	Методи та форми навчання		Оцінка сформованості компетентностей	
			Форма контролю	Бали
Змістовий модуль 1. Історичні типи філософії				
Тема 1. Сутність філософії та її роль у суспільстві	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—
	Практичне заняття	Самостійне опрацювання матеріалу	Диспут	5
Тема 2. . Історичні типи філософії	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Тема 3. Особливості та фундаментальні проблеми античної філософії	Лекція	Опрацювання лекційного	Робота на лекції	—

		матеріалу		
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Тема 4. Філософія середньовіччя та епохи Відродження	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Тема 5. Західноєвропейська філософія Нового часу (XVII–XVIII)	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Тема 6. Німецька класична філософія	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Тема 7. Сучасна світова філософія	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Тема 8. Українська філософія у контексті світової культури	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—
	Практичне заняття	Самостійне опрацювання матеріалу	Диспут	5
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Кількість балів за змістовий модуль 1	Лекція			—
	Семінарське заняття			-
	Самостійна робота			—
Максимальна кількість балів за змістовий модуль 1				10
Змістовий модуль 2. Філософські проблеми розуміння та пізнання світу і людини				
Тема 9. Філософське вчення про буття (онтологія)	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—
	Практичне заняття	Захист практичної роботи	Робота на практичному занятті	5
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Тема 10. Філософія свідомості	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—

	Практична заняття	Захист практичної роботи	Робота на практичному занятті	5
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Тема 11. Філософія пізнання: гносеологія, епістемологія, методологія	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—
	Практична заняття	Захист практичної роботи	Робота на практичному занятті	5
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Тема 12. Діалектика як теорія і як метод	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—
	Практична заняття	Захист практичної роботи	Робота на практичному занятті	5
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Тема 13. Філософська антропологія	Практична заняття	Захист практичної роботи	Робота на практичному занятті	5
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Тема 14. Соціальна філософія	Лекція	Опрацювання лекційного матеріалу	Робота на лекції	—
	Практична заняття	Захист практичної роботи	Робота на практичному занятті	5
	Самостійна робота	Самостійне опрацювання матеріалу	Семестровий залік	—
Кількість балів за змістовий модуль 2	Лекція			—
	Практичне заняття			30
	Самостійна робота			—
Максимальна кількість балів за змістовий модуль 2				30
Загальна максимальна кількість балів				40

4. Політика оцінювання

Політика щодо організації навчання. У навчальному процесі застосовуються лекції, семінарські заняття, самостійна робота.

Серед методик та форм вивчення дисципліни слід визначити такі *методики викладання*: методика проблемного навчання; *форми навчання*: проблемні лекції та диспути, головна мета яких полягає в розвитку у студентів логічного мислення і самостійного осмислення додаткового матеріалу; *методики навчання*: презентації, які студенти самостійно готують та демонструють для присутніх.

Семінарські заняття включають такі напрями роботи: підготовку до семінарських занять

за вказаним планом; виконання контрольних питань-завдань; огляд наукових публікацій за обраною проблематикою.

Мета проведення лекцій полягає у формуванні у студентів знань про сутність філософії та її роль у суспільстві; особливості історичних типів філософії; основні проблеми історії філософської думки; роль і значення філософського вчення про буття (онтології); розуміння практичної цінності філософії свідомості; евристичного потенціалу філософії пізнання (гносеології); закономірностей розвитку діалектики як теорії і як методу; проблем філософської антропології та соціальної філософії.

Завдання для самостійної роботи студентів є складовою підсумкового оцінювання (семестровий залік у формі комп'ютерного тестування).

Консультації викладачем щодо виконання завдань самостійної роботи студентів проводяться згідно затвердженого графіку консультацій.

Політика щодо відвідування занять. Студенти зобов'язані відвідувати заняття та дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт. Пропущені заняття відпрацьовуються під час консультацій. Студент повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь у навчальному процесі.

Політика щодо академічної доброчесності. Вимоги до академічної доброчесності визначаються «Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників СНУ ім. Лесі Українки», що розміщується на сайті університету за посиланням: <https://ra.eenu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/Polozhennya-Antyplagiat.pdf>

Політика щодо виставлення балів. Загальна сума балів набраних за семестр може досягати максимально – 100 балів. З них 40 балів – поточний контроль (оцінювання на семінарських заняттях). Максимальна кількість балів за підсумковий контроль (семестровий залік у формі комп'ютерного тестування) – 60 балів. Обов'язково враховується активність студента під час занять. Забороняються списування, плагіат, несвоєчасне виконання поставленого завдання.

5. Підсумковий контроль успішності навчання

Форма контролю – залік. Рейтингову кількість балів здобувача освіти формують бали, отримані за виконання завдань тем змістових модулів (максимум – 40 балів) і комп'ютерного тестування (максимум – 60 балів).

Рейтинг студента з навчальної роботи визначається відповідно до «Положення про організацію контролю та оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти...» у Волинському національному університеті імені Лесі Українки.

На семестровий залік у формі комп'ютерного тестування виносяться основні питання, типові та комплексні завдання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Питання для підсумкового контролю:

1. Філософія, коло її проблем та роль у суспільстві.
2. Соціальні умови та духовні джерела формування філософії.
3. Світогляд, його суспільно-історичний характер.
4. Співвідношення філософії з наукою і релігією.
5. Філософські проблеми і дисципліни.
6. Специфіка філософського знання.
7. Методи та функції філософського знання.
8. Особливості філософських категорій в порівнянні з поняттями конкретних наук.
9. Історико-філософський процес.

10. «Основне питання філософії»: різноманіття підходів.
11. Західна та східна моделі (парадигми) філософії.
12. Особливості давньоіндійської філософії.
13. Давня китайська філософія.
14. Основні школи давньогрецької філософії.
15. Філософія античного світу.
16. Теоцентричний характер середньовічної філософії.
17. Полеміка реалізму та номіналізму у середньовічній філософії.
18. Арабська філософія середньовіччя (Авіценна, Аверроес, Аль-Фарабі).
19. Антропоцентризм філософії Відродження.
20. Гуманістична спрямованість філософії Відродження і її зв'язок з літературою та мистецтвом.
21. Наукові революції XVII століття.
22. Проблема методу пізнання у філософії Ф. Бекона і Р. Декарта.
23. Вчення про субстанцію у філософії Нового часу (Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Лейбніц).
24. Ідеї гуманізму та Просвітництва у філософії XVIII століття (Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, Ф. Вольтер).
25. Основи теорії пізнання І. Канта.
26. Філософська система Г. Гегеля.
27. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
28. Філософія марксизму.
29. Особливості сучасної світової філософії.
30. Позитивізм та його різновиди.
32. Ірраціоналізм А. Шопенгауєра, С. К'єркегора.
- «Філософія життя» Ф. Ніцше.
32. Філософія психоаналізу і неофрейдизм.
33. Екзистенціально-антропологічні напрями філософії.
34. Ситуація Постмодерну у філософії.
35. Філософська культура Київської Русі.
36. Філософська система Г. Сковороди.
37. Ідеї державотворення у філософській та суспільно-політичній думці України кінця XIX – початку XX століть.
38. Російська релігійна філософія XIX – початку XX століть.
39. Проблема буття у філософії.
40. Матерія і рух. Простір і час.
41. Проблема свідомості у філософії.
42. Свідомість як ідеальне буття.
43. Свідомість і самосвідомість.
44. Структура і форми самосвідомості.
45. Суспільна свідомість та її співвідношення із суспільним буттям.
46. Пізнання як предмет філософського аналізу.
47. Чуттєве і раціональне пізнання.
48. Проблема істини в пізнанні.
49. Роль практики в процесі пізнання.
50. Наука і наукове пізнання.
51. Поняття методу і методології.
52. Загальнонаукові методи пізнання.
53. Закон як форма відображення об'єктивного світу і ступеня розвитку пізнання.

54. Діалектика як теорія і як метод.
55. Діалектика як вчення про універсальні зв'язки, зміни та розвиток.
56. Закони діалектики.
57. Суперечність як джерело розвитку.
58. Закон єдності й боротьби протилежностей.
59. Роль закону заперечення заперечення в постановці і розв'язанні проблеми співвідношення прогресу і регресу в суспільному розвитку.
60. Категорії "якості", "кількості", "міри" у світлі закону взаємного переходу кількісних та якісних змін.
61. Сутність і явище як категорії діалектики.
62. Категорії можливості та дійсності, їх взаємозалежність.
63. Категорії частини і цілого, їх взаємозв'язок.
64. Категорії необхідності та випадковості.
65. Діалектична єдність категорій змісту і форми.
66. Поняття системи та елемента. Принцип системності в науці.
67. Сутність причинно-наслідкового зв'язку. Детермінізм і фаталізм.
68. Категорії одиничного, особливого і загального та їх взаємозв'язок.
69. Проблема людини у філософії.
70. Основні філософські підходи до сутності людини.
71. Антропосоціогенез. Єдність природного і соціального в людині.
72. Проблема духовності та сенсу життя людини.
73. Становлення концепції діяльнісної сутності людини.
74. Природа як предмет філософського осмислення.
75. Поняття феномену релігії.
76. Буття Бога у філософській інтерпретації.
77. Мораль як форма суспільної свідомості. Історичність моралі.
78. Культура як спосіб життєдіяльності та міра розвитку людини.
79. Філософське розуміння культури. Проблема типології культури.
80. Людина в суспільній системі: індивід, індивідуальність, особистість.
81. Феномен "відчуження" в марксизмі та екзистенціалізмі.
82. Природа суспільства у філософській традиції.
83. Форми організації суспільного буття.
84. Концепції "відкритого" і "закритого" суспільства.
85. Типологія суспільств.
86. Сучасне інформаційне суспільство.
87. Малі та середні соціальні групи.
88. Великі соціальні групи як основні суб'єкти суспільного розвитку (класи, нації).
89. Соціальна революція, її об'єктивні передумови і суб'єктивні фактори.
90. Глобальні проблеми сучасності.

6. Шкала оцінювання (національна та ECTS)

Навчальна дисципліна оцінюється за 100 бальною шкалою. Переведення балів внутрішньої 100 бальної шкали в національну шкалу здійснюється наступним чином:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90-100	A	Відмінно	Зараховано

82-89	B	Добре	
75-81	C		
67-74	D	Задовільно	
60-66	E		
1-59	Fx	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

7. Рекомендована література

1. Аристотель. Метафизика. К. : Основи, 2002. 826 с.
2. Арістотель. Політика. К. : Основи, 2000. 238 с.
3. Адорно Т. В. Проблемы философии морали. М. : Наука, 2000. 238 с.
4. Алексеев П. В. Философия : [учебник]. М. : Наука, 2001. 603 с.
5. Андрущенко В. П. Вступ до філософії. Великі філософії. Х. : СИДФНЧиженкр С. Ю. Тов. "РНФ", 2005. 512 с.
6. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії (Західноєвропейський контекст) : [підруч. для вузів]. К. : ТанDEM, 2000. 416 с.
7. Бойченко І. В. Філософія історії : [підручник]. К. : Знання, 2000. 723 с.
8. Борейко Ю. Г. Методологічний дискурс комунікації у контексті повсякденності. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки*. 2018. № 10 (383). С. 3-8.
9. Борейко Ю. Г. Текстова природа повсякденності. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки*. 2019. № 12 (392). С. 9-14.
10. Всемирная энциклопедия: Философия / ред. А. А. Грицанова. М. : Наука, 2001. 1311 с.
11. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості : дослідження категорії "громадянське суспільство". Л. : Свічадо, 2000. 317 с.
12. Гадамер Ганс-Георг. Істина і метод. Основи філософської герменевтики. К., 2000. 457 с.
13. Гегель Г. В. Лекции по философии истории. СПб. : Наука, 2000. 477 с.
14. Горський В. С. Історія української філософії : [навч. посіб.]. К. : Знання, 2001. 374 с.
15. Гуревич П. С. Философия культуры : [учеб. для вузов]. М. : Наука, 2001. 349 с.
16. Гуревич П. С. Философская антропология : [учеб. пособие для вузов]. М. : Наука, 2001. – 454 с.
17. Гулыга А. Немецкая классическая философия . М. : Знание, 2001. 413 с.
18. Декарт Р. Міркування про метод : Щоб правильно спрямовувати свій розум і відшукувати істину в науках. К. : ТанDEM, 2001. 101 с.
19. Джеймс В. Прагматизм. К.: Знание, 2000. 142 с.
20. Історія філософії : [підручник] / [за ред. проф. В. І. Ярошеця]. К. : Знання, 2002. 774 с.
21. Історія філософії : [словник] / [за ред. проф. В. І. Ярошеця]. К.: Знання, 2005. 1200 с.
22. Кармин А.С. Философия : [учеб. для студ. и асп. вузов] / А. С. Кармин.СПб. : ДНК, 2001. 531 с.
23. Канке В. А. Философия : [учеб. пособие]. М. : Логос, 2001. 270 с.
24. Кант І. Критика чистого розуму. К. : Юніверс, 2000. 501 с.
25. Касьян В. І. Філософія : [Навч. посіб.]. К. : Знання, 2004. 406 с.
26. Кемеров В. Е. Хрестоматия по социальной философии : [учеб. пособие для вузов]. М. : Знание, 2001. 569 с.

27. Кун Т. Структура научных революций. М. : Знание, 2001. 605 с.
28. Boreiko Y. G. Event as a transformation of everyday life modus of social being. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*. 2018. № 14. P. 42-49.
29. Ярошовець В., Бичко, В., Бугров І. Історія філософії. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 648 с.
30. Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Анцрушенко. Філософія: Навч. посіб. – 3-тє вид. К. : Вікар, 2003. 457 с.
31. Філософія: Навчально-методичний комплекс (програми, плани семінарських занять, завдання для самостійної роботи та система оцінки знань студентів гуманітарних факультетів) / За ред. академіка НАН України Л.В. Губерського. Київ: Вадекс, 2018. 118 с.